

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття присвячена проблемі підвищення ефективності навчання іноземної мови в режимі он-лайн, створення та утримання пізнавального інтересу та мотивації студентів-філологів до вивчення іноземної мови. Мета статті полягає в розробці та теоретичному обґрунтуванні методичних прийомів активізації пізнавального інтересу студентів-філологів до вивчення іноземної мови в умовах воєнного стану. Як відомо, мотивацією до навчання є інтерес.

У статті ми виокремлюємо зовнішні чинники, які сприяють формуванню поверхневого інтересу студентів до навчання. До них належать: бажання отримати високий бал на іспиті або заліку в ході підсумкового або поточного/періодичного контролю, стиль педагогічної діяльності викладача, тобто взаємини з викладачем даного предмета, викладачем як особистістю, без уваги до рівня його професійного розвитку. До факторів, що сприяють формуванню внутрішнього інтересу до навчання ми відносимо розуміння важливості змісту навчального матеріалу з певної дисципліни для для професійної підготовки та подальшої професійної діяльності, бажання здобути фундаментальні теоретичні знання та практичні навички.

Ми вважаємо, що одним з найважливіших завдань кожного викладача полягає у створення та утриманні глибокого, стійкого інтересу до навчання. Реалізація цього завдання можлива лише за умови вмілого керування розумовою діяльністю студентів, тобто забезпечення активізації та розвитку пізнавальної діяльності студентів. Викладачу необхідно розробити таку систему методів, прийомів і засобів навчання, які сприятимуть активізації та у подальшому утриманні пізнавального інтересу до вивчення іноземних мов.

На нашу думку, синергія інтерактивних методів навчання та дихальних вправ сприяють активізації пізнавального інтересу студентів-філологів до вивчення іноземної мови, та покращують їхній психоемоційний стан, що має пріоритетне значення в умовах воєнного стану в країні.

Ключові слова: пізнавальний інтерес, студенти-філологи, інтерактивні методи, мотивація, стрес.

The article is devoted to the problem of increasing the effectiveness of foreign language learning online, creating and maintaining cognitive interest and motivation of philology students to study a foreign language. The objective of the article is to develop and theoretically substantiate methodological techniques for activating the cognitive interest of philology students in learning a foreign language in the conditions of martial law. The motivation for learning is interest.

In the article we single out external factors that contribute to the formation of students' extrinsic interest in learning. These include: the desire to get a high score on an exam or credit during the final or current/periodic control, that means focusing on the rewards that result from academic study in terms of vocational or social advantage; the style of the teacher's pedagogical activity, that is, the relationship with the teacher of the given subject, the teacher as a person, without regard to the level of his/her professional development. Among the factors contributing to the formation of internal interest in learning, we attribute the understanding of the importance of the content of educational material from a certain discipline for professional training and further professional activity, the desire to acquire fundamental theoretical knowledge and practical skills.

We believe that one of the most important tasks of every teacher is to create and maintain a deep, lasting interest in learning. The implementation of this task is possible only under the condition of skillful management of students' mental activity, i.e. ensuring activation and development of students' cognitive activity. The teacher needs to develop such a system of methods, techniques and teaching tools that will contribute to activation and further maintenance of cognitive interest in learning foreign languages.

In our opinion, the synergy of interactive teaching methods and breathing exercises contribute to the activation of the cognitive interest of philology students in learning a foreign language, and improve their psycho-emotional state, which is of priority in the conditions of martial law in the country.

Key words: cognitive interest, philology students, interactive methods, motivation, stress.

УДК 378.147.013.77:81'243]-
043.84(477)"364"(045)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.1.32>

Жук В.А.,

ст. викладач кафедри граматики
англійської мови
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

Кириллова М.Д.,

канд. філол. наук,
доцент кафедри теорії та практики
перекладу

Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

Хромченко О.В.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри граматики
англійської мови

Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Найбільш актуальними проблемами сучасної методики навчання іноземних мов виступають такі: підвищення ефективності навчання іноземної мови в режимі он-лайн; створення та утримання пізнавального інтересу та мотивації здобувачів вищої освіти до вивчення іноземної мови. Серед першочергових завдань вищої освіти є підготовка

висококваліфікованих фахівців, які здатні до самостійного вирішення проблем професійного характеру, про що зазначається в Законі України "Про вищу освіту", стандарті вищої освіти за спеціальністю 035 "Філологія".

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз наукових праць з цієї проблеми дозволяє визначити такі напрями її вивчення:

психолого-педагогічні засади активізації пізнавального інтересу до вивчення іноземної мови (Л. Гула, М. Пайкуш); інноваційні методичні прийоми навчання іноземної мови (М. Князьян, О. Хромченко).

Враховуючи вищезазначене, **мета статті** полягає в розробці та теоретичному обґрунтуванні методичних прийомів активізації пізнавального інтересу студентів-філологів до вивчення іноземної мови в умовах воєнного стану.

Завдання дослідження: 1. Висвітлити сутність та структуру поняття "пізнавальний інтерес"; 2. Схарактеризувати досвід формування пізнавального інтересу; 3. Розробити методичні прийоми формування пізнавального інтересу студентів-філологічних спеціальностей до вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Активна участь студентів у навчально-виховному процесі реалізується під впливом певних стимулів, що виступають в якості спонукальних факторів. Серед них можна виокремити наступні: інтереси, переконання, бажання, які формують мотиваційну сферу навчальної діяльності.

В загальному розумінні науковці (І. Кобяцька, Красногорова І.) розуміють мотивацію як сукупність рушійних сил, що стимулюють людину до виконання певних дій. В своїй книзі "Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу" А. Колот підкреслює, що мотивація "визначається особистим ставленням людини до праці, її трудовою поведінкою". О. Кузьмін використовує термін "мотивування", як особливий вид діяльності, який забезпечує процес спонукання людини на діяльність, що має на меті на досягнення особистих цілей. З. Румянцева та Е. Уткін теж інтерпретують мотивацію з точки зору керування, управлінської діяльності з боку керівника, яка має за мету активізувати людей працювати більш ефективно для досягнення поставлених цілей. О. Криворучко, В. Шинкаренко також визначають мотивацію як функцію управління та звертають увагу на те, що цей процес, полягає у розумінні та визначенні мотивів та розробленні стимулів, які спонукають особистість до дій щодо досягнення мети.

В статті ми розглядаємо мотивацію як два різні процеси. По-перше, ми трактуємо мотивацію як комплекс методологічних та організаційних дій з боку викладача, тобто інтерпретуємо мотивацію як процес спонукання студентів до навчання, по-друге, як внутрішній динамічний процес, який визначає траєкторію дій особистості та спрямований на досягнення її власних потреб. З одного боку, ми розуміємо мотивацію як процес застосування викладачем різних організаційних способів та засобів, методичних прийомів та методів навчання, що спрямований на формування позитивних мотивів студентів і через них позитивного

ставлення до навчання. З іншого боку, ми розглядаємо мотивацію як психофізіологічний процес, що викликаний внутрішніми імпульсами, які спонукають людину до активної пізнавальної діяльності, спрямованої на засвоєння та успішне застосування знань, навичок і вмінь. Як відомо, мотивацією до навчання є інтерес.

У нашій статті ми виокремлюємо зовнішні чинники, які сприяють формуванню поверхневого інтересу студентів до навчання. До них належать: бажання отримати високий бал на іспиті або заліку в ході підсумкового або поточного/періодичного контролю, стиль педагогічної діяльності викладача, тобто взаєминами з викладачем даного предмета, викладачем як особистістю, без уваги до рівня його професійного розвитку. До факторів, що сприяють формуванню внутрішнього інтересу до навчання ми відносимо розуміння важливості змісту навчального матеріалу з певної дисципліни для професійної підготовки та подальшої професійної діяльності, бажання здобути фундаментальні теоретичні знання та практичні навички.

Ми розділяємо наукову точку зору науковців (М. Пайкуш, С. Семеріков), які підкреслюють, що інтерес на рівні цікавості легко збуджується багатограничними зовнішніми ефектами, які можуть бути випадковими й охоплюють велике коло навчальних предметів, стимулюючи їх вивчення. Такий інтерес викладачеві важко постійно підтримувати, він потребує значних методичних і дидактичних зусиль. Поверхневий інтерес не здатний забезпечити довготривалу цікавість студента і не перетворюється в стійку рушійну силу пізнавальної діяльності. Причиною того є те, що поверхнево збудований інтерес швидко задовольняється, а отримані під його впливом знання досить швидко забуваються [4, с. 215].

М. Пайкуш підкреслює, що саме внутрішній є системоутворювальним чинником пізнавальної діяльності, тому що він опосередкований духовними цінностями, цілями, наполегливою працею, успіхом і особистим задоволенням особистості [4, с. 215]. Науковці (М. Пайкуш, С. Семеріков) зазначають особливу педагогічну цінність внутрішнього інтересу не лише як стимула до навчання, як тимчасовий психічний стан пізнавальної спрямованості особистості, а як рису характеру тих, хто навчається, як виховний результат навчального процесу, який сприяє формуванню "працелюбного ставлення до пізнання".

Ми вважаємо, що одним з найважливіших завдань кожного викладача полягає у створення та утриманні глибокого, стійкого інтересу до навчання. Реалізація цього завдання можлива лише за умови вмілого керування розумовою діяльністю студентів, тобто забезпечення активізації та розвитку пізнавальної діяльності студентів. Викладачу необхідно розробити таку систему

методів, прийомів і засобів навчання, які сприятимуть активізації та у подальшому утриманні пізнавального інтересу до вивчення іноземних мов.

Активізація пізнавального інтересу студентів виникає у повному обсязі лише тоді, коли навчальний процес організовується і створюється на основі педагогіки співробітництва із застосуванням технології особистісно-орієнтованого навчання, коли забезпечується суб'єктність студента у процесі навчання.

Ми хочемо звернути особливу увагу до нових реалій та особливостей навчання студентів в період воєнного стану в нашій країні. Сьогодні вже майже рік студенти нашої “сталеві країни” навчаються у надскладних умовах, в умовах постійного стресу. Згідно з теорією Паттерсона та МакКабіна, стрес є психологічною та фізіологічною відповіддю організму на фактори, що вказують на неможливість пристосуватись до нових життєвих обставин. В умовах повномасштабної війни в Україні викладачі перш за все мають враховувати психологічний та емоційний стан студентів. Ми маємо розуміти, що процес навчання не має та не може бути причиною стресу для студентів, які і так знаходяться в умовах, які є стресовими. Такі базові психолого-педагогічні принципи методу повного фізичного реагування (Total Physical Response), розробленого професором Джеймсом Ашером, яу створення безпечного навчального середовища, позитивних емоцій, захопливості навчання, сприятливе спілкування мають стати пріоритетними завданням викладачів в умовах повномасштабного вторгнення країни агресора.

Що стосується організаційних методів активізації пізнавального інтересу студентів філологічних спеціальностей в умовах воєнного стану, на он-лайн заняттях з використанням відеоконференцій Zoom та Google Meet, на факультеті РГФ ОНУ ім. І. І. Мечникова зі студентами 1-2 курсів очної форми навчання ми використовували принципи сугестопедії [с. 8, 100-101], що були розроблені болгарським психотерапевтом Георгієм Лозановим, а саме техніку “заземлення” та дихальні вправи. Головна мета техніки “заземлення” полягає у допомозі студентам факультету РГФ включитись у життя та на деякий час відволіктись від негативних думок. Основна ідея цієї техніки полягає у переключенні з особистих негативних думок або важких почуттів на відчуття навколишнього світу та контроль за власним тілом.

Важливим методом подолання стресу та активізації пізнавального інтересу є дихальні вправи, що мають допомогти розслабитись. Навіть в умовах відсутності відеозв'язку зі студентами, під час занять ми маємо змогу приділити кілька хвилин, щоб зробити повільні глибокі вдихи та видихи, концентруючі увагу в тілі та на власних внутрішніх відчуттях. Уповільнений ритм дихання допомагає

заспокоїтись, зосередитись на тому, що відбувається тут і зараз, і як результат налаштуватися на навчання.

Говорячи про основні психолого-педагогічні методи навчально-виховного процесу підготовки студентів-філологів, можемо виокремити наступні: дискусія, евристичний діалог; інтерактивні методи навчання: рольові ігри, метод симуляції, кейс метод; методи проблемного навчання; проектування. За визначенням “Короткого словнику термінів для професійного мовлення вчителя” інтерактивне навчання (лат. *inter* – між і *actio* – дія) – це є спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, котра має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожен учасник навчального процесу відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність; навчання, що відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників навчального процесу; взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними суб'єктами навчального процесу [6, с. 58]. Саме зазначені вище методи передбачають орієнтацію на особистість студентів-філологів, їхніх потреб та бажань, залучає їх до активних видів діяльності, що має позитивний вплив на активізацію пізнавального інтересу. В умовах дистанційного навчання, хочемо звернути увагу на мультимедійні, інтерактивні та інтегровані технології, які є найбільш ефективними засобом для активізації пізнавального інтересу студентів-філологів: Learningapps, конструктор інтерактивних завдань, який дозволяє легко та зручно створювати електронні інтерактивні вправи, які поєднують в собі теорію та практику, мають групові та індивідуальні форми навчальної роботи; Google Classroom, безкоштовний веб-сервіс, розроблений компанією Google спеціально для середніх та вищих навчальних закладів; Moodle, навчальна онлайн платформа, яка дає змогу створити створювати навчальні програми та курси по понад 20 різних предметах.

Хочемо навести приклад практичного заняття з основної іноземної мови (англійської), аспект граматики, з використанням інтерактивних методів навчання, а саме метода рольової гри, яку ми проводили зі студентами 1 курсу денної форми навчання факультету РГФ ОНУ ім. І. І. Мечникова. На занятті з практичної граматики англійської мови за темою “Past Reasons. Sequence of Past Actions. Past Perfect Vs Past Simple Vs Past Continuous”, що передбачена робочою програмою дисципліни “Основна іноземна мова (англійська)” пропонуємо впровадження рольової гри під назвою “Can you provide an alibi?”. Студенти поділяються на дві групи: підозрюваний у скоєнні неправомірної дії, та слідчий, мета якого розкрити злочин та знайти шахрая. Кожна група отримує текст із завданням, що

є модифікованою версією завдання, запропонованого Д. Говард-Вільямс у підручнику "Grammar Games and Activities" видавництва Penguin.

Card 1. The crime you are to investigate. You are the detective in charge of questioning the suspect and the partner. The crime you have to investigate: a car driving at speed at 6 p.m. on May 22nd crashed into a pharmacy and caused extensive damage. Luckily, no one was on the premises at the time but a great deal of goods were smashed. An eye witness who was strolling along the street took the car's licence plate number and it has been traced. The car was found by police in the street opposite its owner's house and has considerable damage to the front sides [7, с. 126].

Card 2. Your alibi for the crime you are accused of. Your alibi for the crime you are accused of: you have been accused of driving dangerously at 6 p.m. last night and smashing into a pharmacy, causing considerable damage to its stock. It was your car, you were not driving. You forgot to lock your car and it disappeared from where you had parked it some time last night. This morning you found it parked in a different place and badly damaged. You spent the whole evening together, having dinner and planning your next spring holidays. [7, с. 127].

Зазначений метод навчання має на меті не лише на вдосконалення граматичних навичок студентів-філологів з вживання минулих часів англійської мови, а саме Past Simple, Past Continuous, Past Perfect, Past Perfect Continuous, а також спрямований на активізацію їх пізнавального інтересу до навчання в цілому.

Хочемо навести приклад впровадження інтерактивного методу навчання, а саме аналізу ситуацій, який ми використовували на практичному занятті з граматики англійської мови зі студентами 2 року, денної форми навчання при вивченні теми "The Infinitive Vs the Gerund. Advanced Points", що передбачена робочою програмою дисципліни "Основна іноземна мова (англійська)". В процесі вивчення дієслів, що вживаються з герундієм, ми пропонуємо студентам-філологам таке завдання: You can use remember+Gerund to talk about memories. Write down five things you remember doing as a child. Then talk about them to a partner. Запропоноване завдання аналізу ситуацій має на меті не лише формування граматичних навичок

використання граматичних конструкцій з герундієм, розвиток навичок говоріння, але також сприяє створенню позитивної атмосфери на занятті, покращенню емоційного стану здобувачів вищої освіти.

Висновки. Враховуючи вищевикладене, хочемо підкреслити важливість створення позитивної атмосфери на занятті, мінімізацію стресових ситуацій для здобувачів освіти особливо в період воєнного стану. На нашу думку, синергія інтерактивних методів навчання та дихальних вправ сприяють активізації пізнавального інтересу студентів-філологів до вивчення іноземної мови, та покращують їхній психоемоційний стан, що має пріоритетне значення в умовах воєнного стану в країні. Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у пошуку нових методів та засобів організації навчання, які, з одного боку, сприятимуть зниженню стресу здобувачів освіти, та, з іншого боку, сприятимуть активізації внутрішніх мотивів студентів до засвоєння нових знань.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гула Л. В. Методи активізації навчання у ЗВО: сучасні тренди. Інноваційна педагогіка. Вип. 54 (Т. 1). С. 133-136.
2. Гнатишева О. О. Вивчення іноземних мов в умовах воєнного стану: пошук методів зниження стресу учнів. Інноваційна педагогіка. Вип. 47. 2022. С. 43-47.
3. Канюк О.С. Науково-педагогічні аспекти викладання англійської мови у вищій школі в умовах дистанційного навчання. Інноваційна педагогіка. Вип. 47. 2022. С. 63-67.
4. Пайкуш М. Мотивація інтересу до вивчення фізики у гімназіях. Педагогіка і психологія професійної освіти. № 6. 2002. С. 214-219.
5. Сілютіна І.М., Примиська С.О., Білозуб Л.М. Кліпове мислення та цифрова епоха вищої освіти: аналіз аспектів взаємозв'язку та взаємовпливу. Інноваційна педагогіка. Вип. 44 (Том 2). 2022. С. 103-106.
6. Ходанич Л., Палько Т. Короткий словник термінів для професійного мовлення вчителя. Ужгород, 2018. 84 с.
7. Howard-Williams D. Grammar 2. Games and Activities. Penguin Education Limited, 2001. 131 p.
8. Richards Jack C., Rodgers Theodore S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 270 p.